

**Arvamus uue tarbijakrediidi
direktiivi (2023/2225/EL)
ülevõtmise valikute kohta**

Justiitsministeerium edastas 21.05.2024 Rahandusministeeriumile kirja arvamuse küsimiseks seoses Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) 2023/2225, 18. oktoober 2023, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 2008/48/EÜ ülevõtmisega siseriiklikusse õigusesse.

Käesolevaga esitab Rahandusministeerium oma seisukohad esitatud küsimustele.

1.A. Kohaldamisala (art 2): Kas peate vajalikuks direktiivi reeglite laiendamist lepingutele, mis on direktiivi kohaldamisalast välistatud? Kui jah, siis millistele ja miks?
Toetame lähenemist, mille kohaselt tuleks jääda kehtiva VÕS regulatsiooni juurde ehk uue direktiivi ülevõtmisel tuleks hõlmata kehtiva direktiivi kohaldamisala, mh kohaldada üle 100 000 eurostele krediidilepingutele. Seetõttu leiame, et regulatsiooni tuleks kohaldada ka kõigile liisingulepingutele, sh kastusrendilepingutele, kuna ka omandamisvõimaluseta liisinguleping kujutab tarbija jaoks (olulist) finantskohustust. Erisuste osas vt järgmised vastused.

1.B. Kohaldamisala (art 2): Kas peate vajalikuks kasutada direktiivis ette nähtud võimalust välistada teatud lepingud tarbijakrediidilepingute regulatsiooni alt, mida kehtiva direktiivi ülevõtmise raames ei ole tehtud?

Nagu eespool märgitud, siis pooldame tänasega võimalikult sarnase regulatsiooniga jätkamist, seda ka võimalike erandite osas. Uute erandite osas, mida direktiiv võimaldab, vt järgmiste küsimuste vastused.

1.C. Kohaldamisala (art 2): Kui leiate, et direktiivi kohaldamisalast tuleks välja jätta tasumisega edasilükkamise juhtumid, siis millisel võiksid olla kohaldatavad piiratud tasud maksetega hilinemise korral?

Rahandusministeerium oleks avatud uue direktiivi artikkel 2(2) punkt h esimese taande kohasele erisusele, mis võimaldaks anda ettevõtjatele piisavalt paindlikkust ja samas kaitseks ka tarbijate huvisid. Lisaks märgime, et mõistame punktides i-iii nimetatud tingimusi kumulatiivsena, st kõik tingimused peavad erisuse rakendamiseks olema samaaegselt täidetud. Rõhutame, et kui tasumise edasilükkamist pakub kolmas isik (ja seega ei ole täidetud direktiivi artikkel 2(2)h kõik punktid), siis tuleks taoline olukord lugeda „buy now pay later“ krediidilepinguks ja seega minema direktiivi kohaldamisalasse.

Ühetaolise tõlgendamise ja õigusselguse huvides tuleks artikkel 2(2) punkt h esimese taande kohasele erisuse puhul selgelt kehtestada võimalike tasude piirid seaduse tasandil; piiratud tasud peaksid piirduma VÕS § 113² nimetatud võla sissenõudmiskuludega ja seadusjärgse viivisega. Sarnaselt VÕS § 415 lõike 1 viimase lausega ei tohiks olla lubatud käsiraha ega leppetrahvid maksega viivitamise puhul.

1.D. Kohaldamisala (art 2): Kas arvelduskonto jäägi ületamise korral tuleks teie hinnangul sätestada kohustus hinnata tarbija krediivõimelisust?

Rahandusministeerium hinnangul on ka arvelduskonto jäägi ületamise korral asjakohane rakendada vastutustundlikku laenamise põhimõtteid, kuna tegemist on tarbija jaoks finantskohustusega. Lisaks märgime, et kuigi ETO pankadel on kohustus võimaldada *offline* kaardimakseid kontojääki kontrollimata, rakendub see teatud erakorralistes olukordades ja sellelgi juhul on sätestatud piirsummad, seega on tegemist pigem harvaesinevate olukordadega kui taolised maksed on lubatud.

1.E. Kohaldamisala (art 2): Kas peate vajalikuks direktiivis sätestatud tingimustel määratud tagasimaksega deebetkaartide osas direktiivi kohaldamisest erandi kehtestamist?

Rahandusministeerium ei pea erandi kehtestamist ei vajalikuks ega põhjendatuks. Nõustume turuosaliste tagasisidega, et sellekohase erandi kehtestamine võib viia regulatsiooni pahauskse ärakasutamiseni.

1.F. Kohaldamisala (art 2): Kas leiate, et alla 200-euroste krediidilepingute, intressivabade krediidilepingute ning krediidilepingutute, mille kohaselt tuleb krediit tagasi maksta kolme kuu jooksul ja mille eest nõutakse kõigest väheolulisi tasusid, tuleks kohaldada piiratud regulatsiooni seoses reklaami, lepingueelse teabe ja lepinguteabega?

Rahandusministeerium toetab reklaamiseaduse (edaspidi RekS) finantstoodete reklaami puudutavate sätete analüüsimist, sh millised on jätkuvalt asjakohased nõuded ja kas mingil määral peaks reklaamiseaduse sätteid eristama eri tüüpi krediidi liikide raames. Samas lepingueelse teabe ja krediidilepingus esitatud teabe osas erisuste ettenägemist ei toetaks ja pigem tuleks õigusselguse ja tarbijate huvide kaitse eesmärgist lähtudes jääda ühesuguse õigusraamistiku juurde.

2. Reklaam (art 7, 8): Kas peate vajalikuks muuta kehtivat reklaamiregulatsiooni seoses tarbijakrediidilepingutega, näiteks, kas peaksite vajalikuks reklaami piirangute leevendamist või täpsustamist direktiivis toodud keeldude osas reklaamidele, mida ei esitata tele- või raadioprogrammis vm?

Rahandusministeerium pooldab krediiditoodete reklaamile kehtivate sätete läbivaatamist ja oleme valmis toetama mõningast piirangute leevendamist, seda eelkõige eluasemelaenu reklaamile, et tarbijatel tekiks parem ülevaade turul olevatest võimalustest.

Siinkohal soovime rõhutada ka vajadust reguleerida otsepostiga edastatavat reklaami/ teavet, millele on tähelepanu juhitud ka TÜ „Krediidituru uuringus“.

3. Piisavad selgitused (art 12): Kas Teie arvates tuleks seaduse tasandil täpsustada selgituste andmise viisi ja ulatust? Kui jah, siis millistel juhtudel, miks ja kuidas.

Käesoleval hetkel ei näe me vajadust direktiivis võimaldatud erisuste rakendamiseks ja tuleks jääda ühtse lähenemise juurde (VÕS § 403.5). Rahandusministeerium ei toeta erisuste tegemist krediidiliikide osas, kuna turul puudub neist ühtne arusaam ning me ei näe vajadust ka taoliseks harmoniseerimiseks. Samuti ei pea me põhjendatuks leevendada selgituskohustusi näiteks tasuta krediidilepingute osas, kuna ka sellised lepingud kätkevad

endas riske, millest tarbijad peavad olema teadlikud ning vajavad seega selgitusi. Siiski võiks kaaluda direktiivi ülevõtmise käigus näha ette ministri volitusnorm, jättes võimaluse tulevikus vajaduse tõstatades see sisustada (nt kui *buy now pay later* tüüpi lepingud peaksid osutama eriti problemaatiliseks).

4. Seosmüük ja komplektina müük (art 14): Kas Teie hinnangul tuleks lubada tarbijakrediidilepingute puhul seosmüüki vastavalt direktiivi art 14 lõigetele 2 ja 3?

Kuna artikkel 14(3) kohaselt võib tarbijalt kindlustuslepingut nõuda kui see on proportsionaalne, siis leiame, et taoline tingimuslikkus kaitseb tarbijat piisavalt ja samal ajal on tasakaalus krediidiandja võimalike huvidega ning seetõttu saame toetada artikkel 14(3) kohase erandi lubamist. Artikkel 14(2) nimetatud erandi kohaldamist võiks kaaluda vaid juhul kui Justiitsministeeriumi hinnangul on siseriiklikku õigusesse sätte ülevõtmisel võimalik ette näha sarnaselt artiklile 14(3) proportsionaalsuse nõue, mis võimaldaks omavahel õiglasemalt tasakaalustada tarbijate ja krediidivõtjate huve.

5. Nõustamisteenused (art 16): Kas muude kui elamukinnisvaraga seotud krediidilepingute puhul oleks teie hinnangul asjakohane lähtuda kehtivast KAVS-i ja VÕS-i regulatsioonist? Kas peaksite vajalikuks selliste lepingute puhul direktiivi artikkel 16 lõigetes 4-6 sätestatud arvesse võttes erisuste ette nägemist?

Leiame, et asjakohane on lähtuda kehtivast KAVS-i ja VÕS-i regulatsioonist.

6.A. Krediidivõimelisuse hindamine (art 18): Kas toetate tarbija krediidivõimelisuse hindamiseks krediidiandjatele asjakohaste andmebaaside kasutamise kohustuse kehtestamist? Kui jah, siis milliste?

Rahandusministeeriumis töös oleva krediiditeabe jagamise seaduse (nn positiivne krediidiregister) raames on plaanis kohustada krediidiandjaid vastutustundliku laenamise raames kontrollima infot krediiditeabe registrist, mis kajastab tarbija sõlmitud nõ töötavaid laene. Registris kajastatakse võlgnevused, mille makse tähtaeg on kuni 30 päeva üle läinud. Lisaks krediiditeabe jagamise registrile võiks kaaluda kehtestada kohustuse kontrollida isiku teovõimet rahvastikuregistrist, mis seaduse alusel reguleeritud registrina suudaks tagada andmete piisavalt hea kvaliteedi. Sellega seoses märgime, et eraldi tähelepanu väärrib ka isikusamasuse tuvastamise küsimus.

Registrite, mida on seaduse kohaselt soovituslik kontrollida (nt negatiivne krediiditeave) kohustuslikuks muutmisega kaasnevad andmekvaliteedi probleemid, kuid krediidilepingu sõlmimise lepingud peavad tuginema õigetele, täpsetele ja ajakohastele andmetele. Seega olemasolevate ülejäänud andmebaaside osas toetame kehtiva regulatsiooni jätkumist.

Kuigi juba praegu kontrollivad enamik krediidiandjaid ka maksehäireregistreid, eeldab selliste registrite kohustuslikuks muutmine maksehäireregistrite paremat õiguslikku regulatsiooni, et tagada andmete ajakohasus, täpsus, aga ka piiratud ligipääs, mis vastaks artikkel 19(2) nõuetele. Kui Justiitsministeerium võtab eesmärgiks maksehäireregistrites avaldatava teabe reguleerimise, on Rahandusministeerium valmis aruteludeks, mida täpsemalt reguleerida (kas avaldatavat teavet, registripakkujat ennast, ligipääsu registrile) ja kuidas seda teha.

6.B. Krediidivõimelisuse hindamine (art 18): Millist teavet peaksid krediidiandjad küsima krediidivõimelisuse hindamisel?

Rahandusministeerium ei pea vajalikuks täiendavalt täpsustada krediidivõimelisuse hindamisel küsitavaid andmeid, kuna kehtiv KAVS sisustab küsitavate andmete loetelu juba piisavalt. Lisaks tuleb pankadel lähtuda EBA suunistest ja krediidiandjatel tulevikus ka Finantsinspektsiooni soovituslikust juhendist. Samuti peavad krediidiandjad tulevikus

kontrollima krediiditeabe registrit (nn positiivset krediidiregistrit), mis omakorda annab usaldusväärsed andmed tarbija kehtivate krediidilepingute kohta. Samas oleme avatud arutelule küsimuses, kas mingist summast alates peaks pangakonto väljavõtte küsimise kohustuslikuks muutma (praegu krediidiandja diskretsiooniotsus).

7. Andmebaasid (art 19): Milliste andmete säilitamist krediidiandmebaasides peaksite vajalikuks?

Rahandusministeeriumis töös oleva krediiditeabe jagamise seaduse ja sellel alusel loodaval krediiditeabe registri (nn positiivne krediidiregister) loomisel on juba arvestatud artiklist 19 tulenevate nõuetega. Rahandusministeeriumi tellitud „Positiivse krediidiregistri võimalike optimaalsete tehnoloogiliste lahenduste analüüsis“ pakuti välja näidisloend tulevikus andmebaasis hõlmatavatatest andmetest (vt uuring lk 45)¹, millest töös olevas krediiditeabe jagamise seaduse eelnõus lähtutakse, loetelu küll lühendades ja täpsustades. Eelnõu peaks esimesele kooskõlastusringile jõudma veel 2024. aastal.

Rahandusministeerium toetab maksehäireregistrite täpsemat reguleerimist seaduse tasemel ja on valmis Justiitsministeeriumit selles osas aitama. Lisaks toetame kohtute seisukohta, et täpsemat reguleerimist vajab Eestis kasutusel olev skoorimine, et tagada andmesubjektile tema õigused (sh kellele skooringu info ja mis tingimustel on kättesaadav).

8. Arvelduskrediit (art 24): Kas peate vajalikuks arvelduskrediidilepingute puhul rangemate reeglite sätestamist? Kui jah, siis millises osas?

Arvestades direktiivi artiklist 24 tulenevaid arvelduskrediiti reguleerivad erisätteid, ei leia Rahandusministeerium, et neile lisaks tuleks kehtestada täiendavaid (rangemaid) reegleid.

9. Arvelduskonto jäägi ületamine (art 25): Kas peate vajalikuks arvelduskonto jäägi ületamise puhul rangemate reeglite sätestamist? Kui jah, siis millises osas?

Võttes arvesse artikliga 25 juba kehtestatavaid erireegleid, ei pea Rahandusministeerium vajalikuks kehtestada rangemaid reegleid.

10. Seotud krediidilepingud (art 27): Kas toetate kehtiva õigusliku regulatsiooni säilitamist?

Toetame kehtiva regulatsiooni säilitamist, kuid oleme avatud Tartu Ülikooli vastuses väljatoodud võimalusele muuta VÕS § 414 lõiget 3, et laiendada tarbija kasutada olevaid õiguskaitsevahendeid.

11. Tähtajatud krediidilepingud (art 28): Kas toetate kehtiva õigusliku regulatsiooni säilitamist?

Rahandusministeerium toetab kehtiva regulatsiooni säilimist.

12.A. Krediidiga seotud kulude piirangud (art 31): Kas peate vajalikuks muudatusi kehtivas regulatsioonis või näete vajadust täiendavate piirangute kehtestamiseks?

Toetame kehtiva regulatsiooni säilitamist või selle muutmist eesmärgiga tagada suurem (õigus)selgus ja kõrgem tarbijakaitse.

¹ Cybernetica, „Positiivse krediidiregistri võimalike optimaalsete tehnoloogiliste lahenduste analüüsis“, kättesaadav internetis: <https://www.fin.ee/sites/default/files/documents/2024-04/P%C3%B5hiraport%20-%20positiivse%20krediidiregistri%20v%C3%B5imalike%20optimaalsete%20tehnoloogiliste%20lahenduste%20anal%C3%BC%C3%BCs.pdf>

12.B. Krediidiga seotud kulude piirangud (art 31): Kas peaksite põhjendatuks kehtiva krediidikulukuse määra ülempiiri vähendamist?

Rahandusministeerium toetab Justiitsministeeriumi algatust analüüsida võimalikke erinevaid KKM-i piirmäära rakendamise võimalusi eesmärgiga kaitsta tarbijat krediidilepingust tulenevate ebamõistlike kulude eest. KKM-i ülemmäära vähendamine võib olla üks võimalikest lahendustest, kuid kindlasti tuleks kaaluda ka alternatiivseid võimalusi.

12.C. Krediidiga seotud kulude piirangud (art 31): Kas Teie hinnangul võiks krediidikulukuse ülempiiri määratlemisel olla mingi muu alus kui krediidiasutuste poolt eraisikutele antud tarbimislaenude kolmekordne keskmine? Või võiks olla Teie hinnangul ülempiiri suurus fikseeritud? Kui jah, siis mille alusel ning kuidas tuleks vastav piirmäär kehtestada?

Rahandusministeerium toetab Finantsinspektsiooni ja kohtute ettepanekut kehtestada fikseeritud ülempiir, mis võiks muutuda kaks korda aastas (sarnaselt seadusjärgse viivisemääraga). Taoline lahendus tagaks õigusselguse ja läbipaistvuse, samuti oleks taoline lahendus tarbijate jaoks lihtsasti arusaadav ja kontrollitav. Kui kõrge võiks KKM-i ülempiir olla, tuleks turuosalistega täpsemalt arutada.

13. Äritegevusele esitatavad nõuded (art 32): Kas peate KAVS § 51 lõikes 5 sätestatud regulatsioonist lähtumist sobivaks ka muude tarbijakrediidilepingute puhul kui elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediidilepingud?

Rahandusministeeriumi hinnangul tuleks regulatsioon hoida kõigi krediidilepingute liikide osas võimalikult sarnane ja KAVS § 51 lõikest 5 võiks lähtuda ka muude kui elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediidilepingute puhul.

14. Töötajate teadmistele ja pädevustele esitatavad nõuded (art 33): Kas viidatus määruses sätestatud nõuded on Teie hinnangul jätkuvalt asjakohased või tuleks neid kuidagi muuta?

Rahandusministeeriumile teadaolevalt ei ole tõstatunud kitsaskohti seoses KAVS § 51 lõike 5 alusel kehtestatud rahandusministri määrusega. Seega toetame kehtiva regulatsiooni säilimist. Siiski teeme ettepaneku täiendada määruse § 4 punkti 5 eesmärgiga selgemalt välja tuua kohustus teada ja vajadusel pakkuda/suunata tarbija võla- või finantsnõustamisteenusele, kuna krediidiantja on esimene, kes märkab tarbija maksekäitumises probleeme ja seega oleks õige koht, kus probleemide tekkimisel esimesena sekkuda. Kuigi mitmed krediidiantjad on võlanõustamisteenusest teadlikud, tuleks seda teadmist süstemaatiliselt laiendada, et tarbijad probleemide korral kiiremini abi saaksid.

15.A. Võlgnevused ja makseraskuste tõttu restruktureerimise meetmed (art 35): Millist meetet/meetmeid peaksid/võiksid Teie hinnangul krediidiantjad tarbijale makseraskuste korral pakkuma?

Rahandusministeeriumi hinnangul on artiklis toodud võimalused juba suuresti hõlmatud direktiivi 2021/2167/EL ülevõtmisel lisatud VÕS-i sätetesse. Kuna loetelu on näitlik ja ei piira krediidiantjate võimalusi kasutada ka teistsuguseid viise restruktureerimiseks, peaks VÕS-i ülevõetud loetelu olema piisav ning andma krediidiantjatele võimaluse asjakohasel juhul makseraskustes tarbijale leevendust pakkuda. Seega ei näe me tingimata vajadust loetelu kehtiva regulatsiooniga võrreldes täiendada. Samas kui Justiitsministeerium leiab, et tulenevalt Finantsinspektsiooni märgukirjas "Krediidilepingust tulenevate kohustuste restruktureerimise kohta tulenevalt krediidivõtjast võlgniku makseraskustest" toodud loetelust võiks täiendada ka VÕS-is toodud nimekirja, saame seda toetada.

15.B. Võlgnevused ja makseraskuste tõttu restruktureerimise meetmed (art 35): Kas Teie hinnangul tuleks kasutada võimalust elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediidilepingute puhul jätta regulatsioon paindlikumaks, lähtudes direktiivis 2021/2167 sätestatud regulatsioonist?

Meie hinnangul ei ole üheselt selge, milline vahe on uue tarbijakrediididirektiivi ja direktiivi 2021/2167 toodud restruktureerimise võimaluste sätetes ning paindlikkuses. Kui Justiitsministeerium leiab, et elamukinnisvaraga seotud tarbijakrediidilepingute puhuks on ette nähtud paindlikum lahendus kui tarbijakrediidi puhul, saab Rahandusministeerium toetada elamukinnisvaraga seotud lepingutele suurema paindlikkuse võimaldamist, et anda tarbijale võimalus oma elukoht säilitada.

15.C. Võlgnevused ja makseraskuste tõttu restruktureerimise meetmed (art 35): Millised peaksid olema läbirääkimiste võimaluse pakkumise kohustuse tagajärjed (tooma kaasa ülesütlemise tühisuse, kahju hüvitamise võimalused või midagi muud)?

Rahandusministeerium ei toeta läbirääkimiste võimaluse pakkumise kohustuse rikkumise tagajärjena ette näha ülesütlemise tühisust. Meie hinnangul on väga keeruline reaalselt kontrollida, kas läbirääkimisvõimalust on pakutud ainult formaalselt (vastav märges ülesütlemise avalduses) või sisuliselt, hinnates tarbija seisukorda. Samuti on keerukas tõendada läbirääkimiste pakkumist juhul kui tarbija ei soovi krediidiandjaga suhelda. Siiski märgime, et Finantsinspeksioonil on õigus kontrollida, kas krediidiandja on nõuetekohaselt hinnanud võimalust kohtuväliselt nõue ümber kujundada või muul kujul osaliselt või täielikult refinantseerida. Selle kohustuse mittetäitmise korral võiks järeelmiks olla üldised vastutuse normid seadusest tuleva kohustuse täitmata jätmise eest.

15.D. Võlgnevused ja makseraskuste tõttu restruktureerimise meetmed (art 35): Kas Teie hinnangul võiks võimaldada tarbijal võlgnevust tasudes teatud aja jooksul pärast krediidiandja poolt tarbijakrediidilepingu ülesütlemist see tagasi pöörata, st krediidiandja ülesütlemisavalduselt õigusjõud võtta, nagu on pakutud krediidituru uuringus? Kui jah, siis millistel tingimustel (millise aja jooksul, mitu korda saaks sellist võimalust kasutada jne)?

Rahandusministeerium ei poolda ettepanekut ülesöeldud krediidileping tagasi pöörata. Pakutud võimaluse loomine tooks kaasa vajaduse kehtestada väga täpne regulatsioon poolte kohustustest, vastutusest, tagajärgedest jne, mis ei toeta laiemalt õigusselgust.

15.E. Võlgnevused ja makseraskuste tõttu restruktureerimise meetmed (art 35): Kas Teie hinnangul tuleks sätestada tarbijakrediidilepingu erakorralise ülesütlemise eeldusena lisaks tarbija makseviivitusega seonduvale ka konkreetne summaline lävend, nagu on pakutud krediidituru uuringus (ettepanek nr 20)? Kui jah, siis milline võiks olla vastav summaline lävend? Kas lisaks summalisele lävendile, tuleks selliselt juhul endiselt kohaldada masketega viivituste arvu?

Rahandusministeerium ei näe vajadust tarbijakrediidi osas kehtiva maksetega viivituste arvu põhise lahenduse muutmiseks. Maksete arvust sõltuv ülesütlemise õigus on nii tarbijale kui ka krediidiandjale selge ning arusaadav, samuti lihtsasti kontrollitav ja rakendatav.

Siiski võiks kaaluda erisuse kehtestamist eluasemelaenu seotud juhtudel, nagu Tartu Ülikooli vastuses märgitud Euroopa Kohtu otsuses C-415/11 on välja toodud ehk võlgnetav summa ei tohi olla laenusumma ja laenulepingu kestvusega võrreldes ebaproportsionaalselt väike/vähetahtis.

16.A. Võlgnevused ja makseraskuste tõttu restruktureerimise meetmed (art 35): Kas ja millisel viisil peaksite vajalikuks kehtiva regulatsiooni muutmist seoses tarbijalt nõutavate tasudega?

Toetame viivisenõuete kapitaliseerimise keelamist või piiramist, kuid seejuures tuleb analüüsida, kuidas taoline piirang mõjutab refinantseerimise pakkumise võimalikkust. Samuti võiks kaaluda võimalust piirata sissenõudmiskulusid kindla summaga.

16.B. Võlgnevused ja makseraskuste tõttu restruktureerimise meetmed (art 35): Kas peate vajalikuks kehtiva viiviseregulatsiooni muutmist? Kas toetaksite krediidituru uuringus tehtud ettepanekut alandada tarbijakrediidi lepingust tulenevat viivisemäära 5 %-le (+ baasintressimäär)?

Rahandusministeeriumil ei ole siin hetkel lõplikku seisukohta. Igal juhul tuleks siiski eraldi täpsemalt analüüsida, kas TÜ uuringus välja pakutud lahendus tasakaalustab omavahel piisavalt turuosaliste ja tarbijate huvid või oleks võimalik kaaluda ka alternatiive, näiteks sätestada, et viivisemäär ei või olla suurem kui kahekordne esialgne intress või siduda viivisemäär otseselt KKM-i ülemmääraga ehk viivismäär ei või ühelgi juhul olla suurem kui KKM-i ülemäär (selle nõ tuletamine VÕS § 113 lg 1 põhjal ei ole piisavalt selge). Lisaks peame õiguselguse huvides vajalikuks selgelt sätestada Riigikohtu seisukoht, mille kohaselt saab kuni laenu sissenõutavaks muutumiseni nõuda intressi, pärast seda aga ainult viivist.

16.C. Võlgnevused ja makseraskuste tõttu restruktureerimise meetmed (art 35): Kas Teie hinnangul tuleks välistada krediidiandja õigus nõuda tarbijakrediidilepingute puhul viivitamisest tingitud kahju hüvitamist nagu on pakutud krediidituru uuringus (VÕS § 415 lg 1 lause 2, VÕS § 113 lõige 5)?

Viivitamisest tingitud kahju hüvitamise nõudeõiguse välistamine krediidiandjate jaoks küll parandab tarbijast võlgniku olukorda, kuid pikemas perspektiivis võib oluliselt mõjutada pakutavate krediiditoodete valikut ja kättesaadavust. Kuigi oleksime taolisele ettepanekule avatud, siis leiame, et enne täpsema otsuse langetamist oleks vaja läbi viia põhjalikum analüüs, mõistmaks kui tihti kahju hüvitamise nõue tarbijale esitatakse ja millistest komponentides kahju hüvitamise nõuded koosnevad.

16. D. Võlgnevused ja makseraskuste tõttu restruktureerimise meetmed (art 35): Kas toetate krediidituru uuringus tehtud ettepanekut laiendada selgelt ka täitemenetlusele (vt TMS § 56 lg 2) põhimõtet, et tarbija tasutud või temalt sisse nõutud summad lähevad esmalt krediidi põhiosa ja alles siis intressnõuete (sh viivisenõuete) katteks (VÕS § 415 lg 2) või tasuks Teie hinnangul kehtestada see põhimõte üldiselt võlgniku kaitseks (vt ka VÕS § 88 lg-d 8, 9)?

Toetame ettepanekut, et tarbija tasutud või temalt sisse nõutud summad lähevad esmalt krediidi põhiosa ja alles siis intressnõuete (sh viivisenõuete) katteks (VÕS § 415 lg 2). Mis puudutab selle laiendamist üldisele võlgniku kaitsele, meil konkreetset seisukohta ei ole.

17.A. Mittekrediidiasutustele ja mittemakseasutustele tegevusloa andmine, nende registreerimine ja järelevalve (art 37): Kas peate asjakohaseks eelkõige KAVS § 2 lõigetes 5, 6, 8, 9 ja 11 sätestatud kohaldumisala muutmist/kitsendamist?

Rahandusministeerium ei pea vajalikuks KAVS § 2 lõigete 5, 6, 8, 9 ja 11 kohaldamisala muutmist.

17.B. Mittekrediidiasutustele ja mittemakseasutustele tegevusloa andmine, nende registreerimine ja järelevalve (art 37): Kas peate vajalikuks KAVSi muuta/täpsustada nii, et oleks üheselt selgem, et krediidiandja/vahendaja loakohustus kohaldub ka nn

sotsiaalmeedia või muude vastavate kanalite vahendusel laenu andvatele eraisikutele (nt täpsustades läbi KAVS § 5 krediidiandja tegevuse sisu)?

Kuigi loakohustus eraisikutele, kelle tegevus on kvalifitseeritav krediidiandja tegevusena, on juba praegu KAVS-ist tuletatav, toetame õigusselguse huvides ettepanekut täpsustada KAVS § 5 nii, et loakohustuse laienemine ka eraisikule oleks üheselt selge. Samuti võiks kaaluda võimalust täpsustada, et ühisrahastusplatvormid on KAVS-i kohaselt loakohustuslased (KAVS § 2 lg 2/ § 6). Selles osas võiks täpsemalt konsulteerida Finantsinspeksiooniga. Me ei pea me vajalikuks täpsustada, mis kanalite kaudu krediidi pakkumine käib loakohustuse alla, kuna taoline lahendus ei ole tulevikukindel ja pakkumise kanal ei oma ka sisuliselt olulisust.

18. Pädevad asutused (art 41): Kas leiate, et seadusega tuleks täpsustada, kas ja mis tingimusel võiks Finantsinspeksioon või Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Amet sekkuda nõ krediitoodete kujundamisse?

Rahandusministeerium ei leia, et oleks lisavajadust sekkuda.

19. Krediidituru uuringu soovitus: Näha ette teavitamiskohustuse rikkumise eest juriidiliste isikute puhul kuni 400 000 eurone trahv (ettepanek nr 8).

Hetkel ei näe vajadust teavitamiskohustuse rikkumise eest rahatrahvi kehtestamiseks, kuna meile teadaolevalt ei ole praktikas tõstatunud niivõrd olulisi teavitamiskohustuse rikkumise juhtumeid.

20. Krediidituru uuringu soovitus: Kaaluda igapäevase tarbimisega seotud krediitoodete Interneti (eelkõige sotsiaalmeedia) vahendusel toimuva reklaami puhul täiendavate nõuete sätestamist (nt kohustust hoiatada tarbijat selgelt krediitootete tarbimisega kaasnedavatest negatiivsetest tagajärgedest). Lisaks kaaluda, kas ka otsepostitustega (nt, kui ettevõtja suunab info kindlale isikule või kindlale arvule isikutele või kui tegemist on tellitud teabega) edastava info nõudeid tuleks täiendavalt reguleerida (ettepanek nr 9). Nt, kas on vajalik lisada võimalusi selleks, et tarbija saaks otsepostitustest lihtsamini loobuda? Või milliseid muid reegleid oleks otsepostituste osas tarvis?

Rahandusministeerium toetab internetis tehtava krediitoodete reklaami nõuete võimalikku muutmist, sh mingis osas leevendamist kuid ka võimalike sobilike täiendavate nõuete sätestamist (nt uuringus toodud hoiatuse lisamisega). Eraldiseisvat mõjuhinnangut, kuidas Internetis leiduv reklaam tarbijat mõjutab, ei ole tingimata vaja läbi viia, kuna sarnaseid uuringuid on juba tehtud ning teaduskirjanduses analüüsitud. Küll aga tuleks täpsemalt läbi mõelda, mis osas oleksid interneti keskkonda arvestades asjakohased REKS § 29 nimetatud nõuded.

Samuti toetame otsepostitustega edastatava info reguleerimist, sh seda, kuidas otsepostitustest oleks võimalik lihtsalt ja lõplikult loobuda.

21. Krediidituru uuringu soovitus: Selgelt tuleks reguleerida, milline on õiguslik tagajärg, kui tarbija ei esita oma krediidivõimelisuse kohta õiget ja täielikku teavet (ettepanek nr 1).

Meie hinnangul on juba piisavalt reguleeritud olukord, kui tarbija ei esita oma krediidivõimelisuse kohta õiget ja täielikku teavet (VÕS § 403⁴ lg 7). Juhime tähelepanu, et võib olla keeruline leida õiget piiri, kust läheb tarbija kohustus esitada õiget ja täielikku teavet ning krediidiandja KAVS § 50 lõigete 3 ja 4 kohane kohustus kontrollida tarbija esitatud teavet. Karistuslikud meetmed oleksid siin kontekstis ebaproportsionaalsed.

22. Krediidituru uuringu soovitus: Kaaluda tarbijate õiguste täiendavaks kaitseks regulatsiooni kehtestamist tarbijakrediidi tagastamise kohta ettenähtud aja jooksul võrdsete maksete ja seadusjärgse intressiga (või ilma intressita) ka muudel tarbijakrediidi tühisuse juhtudel kui liigkõrge krediidi kulukuse määraga lepingute puhul, laiendades seda tagajärjena ka tarbijakrediidi lepingu tühistamisele (ettepanek nr 13).

Ettepanek on kindlasti kaalumist väärt, kuid vajaks täiendavat analüüsi ja mõjuhindangut enne, kui Rahandusministeerium saab seisukohta võtta.

23. Krediidituru uuringu soovitus: Tunnistada kehtetuks VÕS § 88 lg 2, mis mh justkui keelab hüpoteegiga tagatud kohustuste täitmise, kuni täitmata on tagamata või vähemtagatud kohustusi.

Kuna VÕS § 88 lõike 2 näo on tegemist üldosa sättega, mis reguleerib kõiki lepinguid, siis VÕS § 88 lõike 2 kehtetuks tunnistamine võib kaasa tuua laiaulatusliku mõju lepinguõiguses. Kui Justiitsministeerium peab TÜ uuringu ettepaneku ülevõtmist asjakohaseks, võiks kaaluda erisätte lisamist VÕS-i tarbijakrediidi ossa, et piirata nimetatud sätte kehtetuks tunnistamise mõju teistele lepingutele.

24. Krediidituru uuringu soovitus: Sätestada, et tarbijakrediidist tuleneva võlgnevuse restruktureerimisel (nt võlatunnistuse, kompromissi, refinantseerimislaenu vormis) vastutustundliku laenamise põhimõtte rikkumise tagajärjeks on lepingu tühisus (kehtima võiks jääda üksnes maksetähtaja pikendamine); alternatiivselt võiks kaaluda, et tarbijakrediidiga seotud võlatunnistused on tühised (st säilib senine kohustus).

TÜ soovitus ei ole meie hinnangul kooskõlas uue tarbijakrediidi direktiivi artikliga 35(1), mis näeb ette erisuse krediidivõimelisuse hindamisel, kui tegemist on lepingu/ nõuete restruktureerimisega, seda siiski teises taandes toodud tingimustel. Kui tarbijal on makseviivitus juba tekkinud, peaks tarbija krediidivõimelisuse hindamise tulemusel alati jõutama hinnanguni, et isik ei ole krediidivõimeline ja see peaks TÜ pakutud esimese lahenduse kohaselt välistama krediidilepingu refinantseerimise. Kui Justiitsministeerium leiab, et on vaja täpsemalt reguleerida tarbijakrediidiga seotud võlatunnistusi (kas täiendavalt reguleerida või sätestada, et need on tühised), siis Rahandusministeerium saab sellekohast ettepanekut toetada.

25. Krediidituru uuringu soovitus: Kehtestada tarbija rasket majanduslikku olukorda ära kasutades liigkõrge krediidi kulukuse määraga krediitide väljastamise eest (liigkasuvõtmine) kriminaalvastutus (ettepanek nr 15).

Rahandusministeeriumi hinnangul vajaks see ettepanek täiendavat analüüsi ja hetkel ei ole võimalik küsimuses seisukohta võtta.

26. Krediidituru uuringu soovitus: Kaaluda tarbijakrediidi puhul viivise arvestamise algusaja toomist hilisemaks. Lisaks kaaluda lahendust, et kui tarbijakrediidileping ennetähtaegselt üles öeldakse, saaks esialgses suuruses intressi arvestada viivisena kuni esialgse tähtja möödumiseni (ettepanek nr 17).

Rahandusministeerium ei toeta ettepanekut, selgusetuks jääb millist probleemi püütakse ettepanekuga lahendada.

27. Krediidituru uuringu soovitus: Keelata selgelt viivisenõuete kapitaliseerimine kokkuleppel selliselt, et neid omakorda intressitakse (ettepanek nr 18).

Rahandusministeerium toetab TÜ soovitust keelata viivisnõuete kapitaliseerimine selliselt, et neid omakorda intressitakse. Samas tuleks analüüsida, kuidas sellisel juhul kõrvalnõuete

rahuldamine toimiks ja kas refinantseerimise võimalust mõjutavad viivis, intress, mida ei tohi rekaptaliseerida.

28. Krediidituru uuringu soovitus: Sätestada selgelt krediidiandja kohustus teavitada tarbijakrediidi puhul tarbija kohustusi tagavaid käendajaid ja kolmandast isikust pantijaid tarbija makseviivitustest ning tarbijakrediidilepingu lõpetamise ja täitemenetluse alustamise kavatsusest (ettepanek nr 21).

Teotame uuringus toodud ettepanekut. Siiski tuleks õigusliku kindluse tagamiseks täpsustada, millistel juhtudel loetakse teavitamiskohustus täidetuks, kui käendaja andmed on puudulikud või muutunud (ilma krediidiandjat teavitamata).

29. Krediidituru uuringu soovitus: Näha tarbijakrediidilepingute puhul ette globaalsete tagatiskokkulepete keeld (ettepanek nr 21).

Õiguskindluse huvides toetame ettepanekut globaalsete tagatiskokkulepete keeld seaduse tasandil kehtestada.

30. Krediidituru uuringu soovitus: Muuta regulatsiooni sellisel, et tarbijakrediidilepingust tulenevate nõuete aegumistähtaeg algaks selle kalendriaasta lõppemisest, mil nõue muutub sissenõutavaks (ettepanek nr 22).

Rahandusministeerium pigem ei toeta ettepanekut regulatsiooni muutmiseks.

31. Krediidituru uuringu soovitus: Kohtumenetluses piirata tagaseljaotsuste tegemise lubatavust tarbijakrediidiasjades, vähemasti kui krediidiandja ei ole esitanud selgeid andmeid/kinnitusi kõigi tarbija kaitseks mõeldud võlaõigusseaduse⁷ (VÕS) sätete järgimise kohta (ettepanek nr 25).

Toetame ettepanekut, et ka tagaseljaotsuse menetluses peab krediidiandja tõendama, et on täitnud kõiki tarbija kaitseks mõeldud VÕS-i sätteid.

32. Krediidituru uuringu soovitus: Lubada maksekäsu kiirmenetluses realiseerida vaid põhivõla- ja maksmata intressinõudeid (sh viivis). Muud kõrvalnõuded, võlatunnistused ja algsete maksete kapitaliseerimise kokkulepped tuleks lahendada hagimenetluses. Alternatiivselt luua tõhus mehhanism krediidi kulukuse määra järgimise ja viivisepiirangute kontrollimiseks.

Rahandusministeerium toetab ettepanekut.

33. Krediidituru uuringu soovitus: Tuleks realiseerida tarbijakrediidilepingu poolte tõekohustus ja karistada valeandmeid esitanud krediidiandjaid preventiivselt.

Hetkel ei saa Rahandusministeerium ettepanekut toetada, kuna selgusetuks jääb, mida mõeldakse preventiivse karistamise all.

34. Krediidituru uuringu soovitus: Teavitada tarbijaid tõhusalt vajadusest kohtu kirjadele reageerida ja selle tegemata jätmise negatiivsetest tagajärgedest (teavituskampaania nt kohtu veebilehel, võlgnike infoportaalides, vastamatajätmise tagajärgede väljatoomine kohtu kirjades).

Rahandusministeerium toetab ettepanekut.

Teiste osapoolte tehtud ettepanekud

35. Eesti Panga ettepanek: Eesti Pank on teemapaberis „Pankadevaheline konkurents Eesti laenuturul“ teinud ettepaneku kaaluda, kas keelata, piirata ja/või reguleerida muul viisil tasusid, mis seonduvad laenulepingu lõpetamisega ja tagatiste üleviimisega.

Rahandusministeerium on analüüsinud Eesti Panga ettepanekuid ja leiame, et regulatiivselt võiks üksnes sekkuda sel moel, et eluasemelaenu väljastamisega või olemasoleva laenu üleviimisega oleks tagatisvara väärtuse hindamine paindlikum (s.t. hinnangu saaks anda ka vastava statistilise mudeli põhjal, mis vähendaks laenu võtmisega või üleviimisega seotud kulusid). Vastav eelnõu on menetlemisel. Muude ettepanekute osas oleme avatud aruteludeks. Samas näeme, et turupraktika on muutumises ja seega ei pruugi regulatiivne sekkumine olla tingimata vajalik.

36.B. FI ettepanek: Krediidi põhiosa ja intressimakse ning tarbija sissetuleku suhe (KAVS § 49 lõige 2 punkt 1 ja KAVS § 49 lõige 8). Finantsinspeksioon on teinud ettepaneku kehtestada kõikidele Eestis tegutsevatele krediitiasutustele, krediidiandjatele ja erandi alusel tegutsevatele krediidiandjatele ühetaolised krediidi põhiosa ja intressimakse ning tarbija sissetuleku suurima suhte ja ühtsed alused piirmäära arvutamiseks (kõikidele ühesuguse nn põranda kehtestamine). Meie hinnangul oleks sellisel juhul enam tagatud, et krediitvõimelisuse hindamist viidaks erinevate krediidiandjate juures läbi ühetaolisematel ja läbipaistvamatel alustel.

Rahandusministeeriumis on hetkel töös krediititeabe jagamise seaduse eelnõu, mille rakendamise käigus kaalume ka krediidi põhiosa ja intressimaksete ning tarbija sissetuleku suhte piirmäära kehtestamist (see ei ole siiski lõplikult otsustatud).

37. Kohtute täiendavad ettepanekud.

Mitmed kohtute esitatud täiendavad ettepanekud on kaalumist väärt.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Evelyn Liivamägi
finants- ja maksupoliitika asekancler

Marit Maidla
Marit.Maidla@fin.ee